

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus VIII. Solutis Terilli argumentis articulo secundo propositis,
concluditur co[n]troversiæ assumptu[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

107. Denique, quidquid sit de locutionum harum proprietate, id unum, quod intendimus, fixum, ac certum est apud omnes, voluntatem divinam nullo modo constitui, adhuc inadæquatè, in ratione legis perfectæ, & habentis ex se omnimodam vim obligandi, per hanc formalem promulgationem, sed antecederet ad ipsam intelligi jam ultimò constitutam. Unde evidenter, & immediatè sequitur per nullam opinionem, aut ignorantiam hominum, fieri posse, ut voluntas divina prohibens, aut præcipiens objecta per se turpia, vel honesta, amittat eam promulgationem, aut virtutalem, aut eminentem, per quam habet efficaciam perfectam, atque virtutem plenam, & consummatam, ad semper, & ubique obligandum, ac dirigendum. Patet ergo, principium Recentiorum à Terillo primo adinventum, esse evidenter falsum in sensu, quem intendunt, aut intendere debent, tam de lege naturæ, quam de qualibet alia.

ARTICULUS VIII.

Solutis Terilli argumentis articulo secundo propositis, concluditur controversia assumptum.

Hinc jam ad argumenta, quibus principium suum Terillus nitetur ostendere, facilis apparet solutio.

S. I.

Ad primum argumentum, & utramque confirmationem.

108. **A**d primum ergo dicimus, per nullam opinionem, aut ignorantiam quorundam, vel multorum fieri posse, ut lex non habeat promulgationem, qua constituitur in ratione legis, cum ea sit, & prior, & omninò independens à no-

titia privata subditorum. Neque, quòd detur aliqua opinio verè, & propriè probabilis in sensu Recentiorum, negans legis obligationem, præbet fundamentum sufficiens, immò nec ullum prorsus, ut possit quis præsumere, nec evidenter, nec probabiliter, legem non esse satis promulgatam: nam circa legem, de qua evidens sit, & apud omnes subditos notorium, quod fuerit juxta morem sufficientissimè promulgata, possunt multa dubia excitari, & variæ opiniones emergere de proprio, atque legitimo illius sensu, aut de extensione ejus ad hunc, aut illum casum particularem, ut passim de facto contingit.

109. Nec ejusmodi dubia resolvuntur in ipsius legis substantiam (in quo Terillus errat apertè); nam voluntas legislatoris, quæ est ipsa substantia legis, eadem semper est formaliter loquendo, & quantum ad effectus morales, sive extendatur, sive non extendatur, ad hunc, aut illum casum particularem: & dubium solum est, an hoc objectum determinatum participet re ipsa, nec ne, rationem objecti præcepti, vel prohibiti per ipsam legem? Sicut, dum video animal à longè veniens, & dubito, an sit homo, dubium hoc non versatur circa substantiam, aut naturam hominis, sed unicè circa naturam particularem, & individuum illius animalis, quod video, an nimirum participet naturam, & substantiam hominis, de qua propriè, & formaliter loquendo nullum mihi dubium occurrit.

110. Profectò lex ex conceptu suo nò minùs respicit subditos, quos dirigit, quàm materiam ipsam, quam præcipit. Quis verò dicat, dubium occurrens de subjectione alicujus ad legem, vel etiam mutationem absolutam de subjectione in non subjectionem, resolvi in ipsam legis substantiam? Equidem mutationes, atque variationes hujusmodi, nimis frequenter accidere solent, & qui sub-

subditus erat, eximitur à subjectione, & vice versa; lex tamen eadem quoad substantiam, & moraliter invariata persistit.

111. In his ergo, atque in aliis dubiis similibus, nisi prudenter possum dubium resolvere, & probabiliter judicare juxta sensum veræ sententiæ, objectum non comprehendi lege, aut me non esse legi subiectum, teneor omninò legē servare; alioqui voluntariè expono me periculo proximo legem illam violandi, quod est, & legem ipsam, & legis Auctorem contemnere.

112. Utraque confirmatio argumenti valde importuna est ad intentum Terilli; neque enim probat, vel apparenter, insufficientem legis promulgationem, de qua solum modò contendimus.

Præterea nihil absolutè probat pro ipsa benigna sententia, sed potius multa falsa, & absurda, ex quibus ejus falsitas deprehenditur. Porro, quod legislator nesciat, aut dubitet, aut etiam positivè erret circa propriam naturam hujus objecti particularis, nihil omninò refert ad excusandos subditos, nisi prudenter ipsi, & judicio verè probabili existimare possint, objectum illud non habere reipsa rationem, aut naturam objecti, generaliter per ipsam legem vel prohibiti, vel præcepti. Alias, etsi evidenter oppositum ipsi cognoscerent, non tenerentur legem servare, eò quòd legislator id ipsum nesciat; quod tamen nec admittit Terillus, nec prudens ullus admittere potest.

113. Itaque legislator fortasse fallitur, aut nescit omninò, an hoc, vel illud opus determinatum, exempli gratia, exercitium pingendi, sit opus servile, nec ne: scit tamen indubitanter, se prohibuisse omne opus servile, adeòque exercitium pingendi, si reverà servile sit, quod ipse cõperire non debet. Sicut etiam per legem suam intendit obligare omnes subditos suos, dubius tamen, aut in-

sciens, an hunc, aut illum hominem determinatè intenderit obligare, quia nescit, utrum subditus sit. Denique quis ignorat, Reges, aut alios Dominos, atque supremos legislatores, sæpè legibus suis multa præcipere, aut prohibere de consilio suorum Ministrorum circa varios contractus, aut negotia, quorum naturam ipsi prorsus ignorent? Annon propterea subditi non tenebuntur leges illas servare, aut earum sensum inquirere?

114. Ad subditos igitur attinet in ejusmodi dubiis investigare verum, atque legitimum sensum legis, sive extensionem, aut non extensionem ad hunc, vel illum casum particularem, indeque absolutè concludere teneri se, vel secus ad observandam legem, in illo eventu, per judicium verè probabile, quod sufficienti diligentia præmissa, difficile absolutè non sit regulariter, ac per se loquendo. Quod si quando non possint dubium resolvere rationabiliter, debent omninò legem servare, nisi velint recurrere ad ipsius legis Auctorem, qui legem suam, vel interpretetur, vel dispenset, aut revocet, prout expedierit.

S. II.

Ad præsumptionem illam Terilli petitam ex defectu expressionis: ubi de tot noxiarum opinionum origine pauca, sed notabilia differuntur.

115. **S**ed quid ad illam P. Terilli, vel argumentationem, vel præsumptionem, qua evidenter concludit, legislatorem objecta quæque dubia noluisse lege sua comprehendere: *nam si voluisset, id expressest?* In primis retorquemus argumentum: *nam si noluisse, id non insinuasset;* & apparentius quidem.

116. Præterea discursus Terilli probat, objecta omnia verbis clarissimis lege non expressa certum esse, quòd lege non comprehendantur: pro-

probat otiosa esse, quin & noxia reipublicæ tribunalia, in quibus dubia legum deciduntur: otiosum esse studium Theologiæ, immò & orationis studium pro voluntate Dei, & vera morum doctrina discenda: otiosos esse libros, & labores pro legibus humanis interpretandis, & à fortiori pro sacris litteris, & præceptis à Deo impositis: probat stultum esse recursum ad legislatorem in quovis dubio circa mentem ipsius; quem tamen omnes, quin & ipse Deus, semper commendant, & sapè præcipiunt, & qui tantopere in Ecclesiæ viguit, maximè dum antiqua, & solida Theologia vigeat: probat licere iudici in sententia ferenda uti opinione æquè, aut minùs probabili, haud secus, atque reliquis in quacumque materia; quod tamen constat esse damnatum. Probat demùm, ut alia prætereamus, omnem legem humanam esse impossibilem, moraliter saltem loquendo, aut certè ferè inutilem, & admodùm inefficacem; quis nanque legislator legem concederet, si omnia omninò dubia, quæ circa sensum ejus possunt occurrere, clarissimè deberet resolvere, alioquin à subditis excipienda?

117. Hæc omnia, & alia plurima falsa, & absurda, quæ sigillatim persequi prolixum foret, probat apertè, si quid probaret, evidens illa Terilli præsumptio, si voluisset, id expressisset, ut facillè intuenti constabit. Et cum hæc omnia manifestè probet, affirmare Terillus non veretur probare manifestè suam sententiam. Idque adeò confidenter, ut quasi triumphum caneret adversus leges, & legislatores, ita demùm concludat: In his ergo tribuant sibi legislatores, si sua imperia aliquando violari videant, cum sufficienter non explicarint voluntatem suam, cui sufficienter explicata subditi paratissimi erant obedire: quod, an satis cautè sit dictum, & cum pia affectione, & reverentia debita erga legislatores, & leges, lectori cogitandum re-

linquimus. Verùm hæc, & alia similia, non profectò Terilli, viri utique pii, ac sapientis, sed ingenium benigni sapiunt Probabilissimi.

118. Est igitur inanis, & omni fundamento destituta argumentatio illa, seu præsumptio Terilli. Quòd enim legislator unum, aut plures casus particulares non satis clarè expresserit per verba legis, nullum præbet sufficiens fundamentum, ut possimus præsumere rationabiliter noluisse illos lege comprehendere. Porro leges feruntur de actionibus humanis particularibus sub ratione communi acceptis, quæ propter circumstantias accidentales maximam varietatem, atque diversitatem suscipiunt: homines itèr sumus naturæ tardi ad intelligendum, & quorum intellectus facillimè ignorent, ac dubitent, maximè circa ea, quæ nobis præcipiuntur contra sensus inclinationem, quare vix potest diligentia humana adhiberi, qua vitentur dubia, qua circa legum intelligentiam oriuntur, ut sapienter observat Magnus Suarius.

119. Præterea, quamvis posset legislator omnes eventus particulares cognoscere, omnesque circumstantias eorum distinctissimè prævidere (quod tamen humanorum legislatorum sapientiam, ac prudentiam multùm excedit), non idèò lege sua exprimere distinctè deberet, alioqui legem cōderet propter suam prolixitatem multò magis confusam, & obscuram, & quæ multò majorem dubiis, & opinionibus circa expressiones ipsas, occasionem præberet. Quid faciet igitur legislator, ut legem suam tueatur indemnem, utque de sensu ipsius exorituræ opiniones præcidat? Sanè debet supra expressiones illas novas expressiones adjicere: cumque supra expressiones novas adjectas novæ possint opiniones oriri, oportebit, ut sine fine expressiones supra expressiones, & expressionum expressiones adjiciat. Vel igitur fatendum

R. erit,

P. Sua. lide legi. c. 11. n. 1.

Terill. illa q. 23. de consen. 25.

erit, leges esse, aut inutiles, aut impossibiles, vel omnino dicendum, esse prorsus inanem, & omni destitutam fundamento præsumptionem illam Terilli, si voluisset, id expresseisset.

120. Sed audiamus communem omnium Magistrum, & Doctorem Ecclesiæ Anglicum, de re ista rationcinantem: Nullius (inquit) hominis sapientia tanta est, ut possit omnes singulares casus excogitare, & ideo non potest sufficienter per verba sua exprimere ea, quæ conveniunt ad finem intentum. Et, si posset legislator omnes casus considerare, non oporteret, ut omnes exprimeret propter confusionem vitandam: sed legem ferre deberet secundum ea, quæ in pluribus accidunt.

121. Quid verò nobis agendum sit in his occurrentibus dubiis, an scilicet omnes casus huiusmodi excipere debeamus à lege, & tribuere legislatori, quod imperium ejus violamus, cum voluntatem suam sufficienter non explicarit: loquatur idem Doctor Angelicus: Dicendum, quod ille, qui sequitur intentionem legislatoris, non interpretetur legem simpliciter: sed in casu, in quo manifestum est per evidentiam documenti legislatoris aliud intendisse. Si enim dubium sit, (observa verba hæc, & eorum energiam, ac connexionem) debet, vel secundum verba legis agere, vel Superiorem consulere. Hæc est in hac questione, non dubia, sed clara, ac definita D. Thomæ sententia.

122. Quam esse cunctis Theologis communem diserte affirmat Eximius Doctor per hæc verba, quæ transcribere libet: Quarto dicendum est de casu dubio, in quo judicari non potest probabiliter, an casus comprehendatur sub legis obligatione, nec ne. In quo sententia communis est, recurrendum esse ad Superiorem, si fieri possit, vel si non possit, servandam esse legem. Ita D. Thomas, Corradus, Cajetanus &c. Quæ sententia per se evidens est in casu patiente moram, ut consulatur Princeps; nam, si in

casu tantum formidoloso, & probabili hoc fieri debet, multo magis in casu dubio. Hæc ibi præter alia Magnus Suarius. Et tamen nihil vulgariùs hodie, quam ejus nomine, & auctoritate cohonestare modernum Probabilissimum. Sed profectò in re tanta, in qua nimirum salus animæ vertitur, nemo vulgaritatibus fidere audeat, nisi fuerit ipse vulgaris, sed levis, sed imprudens, sed stupidus.

123. Liceat ergo nobis mirari Probabilistas Recentiores, quibus Theologia sua, vel ex uno capite, non incipiat, vel displicere, vel saltem nimium esse suspecta, quòd tantum abeat in re tanti momenti à communi doctrina Theologorum, & à Theologia Doctoris Angelici, quam ipse absolutissimè, tanquam indubitata, ac explorata, consignat nobis agendi regulam: immò, quam verè non aliunde hausit, quam ex ipso in exhausto, ac limpidissimo veritatis fonte, videlicet ex divino volumine; nam regula, quam hic statuit D. Thomas, nihil abit ab illa, quam Deus ipse nobis præscribit Deut. 17. de qua nos diximus art. 4. & latius adhuc postea dicemus.

124. Non igitur legeslatores tribuere sibi debent, si sua imperia violari videant, quòd voluntatem suam sufficienter non explicarint: sed hujus violationis, atque còtemptus causam multò rectius, ac veriùs eò referent, quò illam retulit Alexander VII. supremus legislator Ecclesiæ, in illo celebri Decreto suo edito an. 1665. die Sept. 14. audiens non sine magno animi sui marore, complures opiniones Christianæ discipline relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrefcere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino à simplicitate Evangelica, Sanctorumque PP. doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi seque-

D. Tho. 1.
2. q. 96. a. 6.
ad 3.

D. Tho.
ibid. ad 2.

P. Sua. li. 6.
de legic. 8.
n. 10.

Alexand.
VII. in De-
creto edito
an. 1665.

querentur, ingens eruptura esset Christiana vita corruptela &c.

125. Hæc enim verò, hæc vera causa est tantæ relaxationis, ac violationis, & divinarum, & humanarum legum, summa videlicet opinandi licentia, per quam irrepsit modus opinandi alienus omnino à simplicitate Evangelica, Sanctorumque PP. doctrina in rebus ad conscientiam pertinentibus. Hunc opinandi modum putamus quidem nos (in vi nempe argumenti, & consequentiæ) nec sine fundamentis pluribus, & urgentibus, complecti etiam modernum Probabilissimum statuentem pro recta cōscientiæ regula usum cuiuslibet opinionis, etiam aequæ, aut minùs probabilis humanæ libertati faventis. Etenim ejusmodi dogma, maximè (ut nos censemus) summam illam fovet, & auget luxuriantium ingeniorum licentiam, plurimæque opiniones Christianæ discipline relaxativas, & animarum perniciem inferentes sub generali ratione probat, universaliterque stabilis, ac per hoc illas contra legem armat in magnam animarum perniciem.

126. Porro opiniones laxæ, & Christianis moribus noxiæ, nisi reflexo dogmate illo generaliter animarentur, vix uni, aut alteri nocere possent, cum nemo posset ipsis in praxi uti, nisi qui veras illas, & tutas secundum se, ac directè judicaret; qui certè pauci admodum essent. At verò dogma illud ejusmodi opiniones universaliter tutas, innoxias, & utiles ad praxim deprædicat, etiam respectu eorum, qui falsas illas judicant, aut saltem possunt prudenter judicare. Unde fit consequenter, ut Theologi benigni hujus sæculi multò faciliùs leges quasunque intrepidè adoriantur novis contra ipsas inventis expositionibus, & opinionibus; indeque summa illa luxuriantium ingeniorum licentia in dies magis, magisque excrescit, facili scilicet spe concepta dilatandi salutis viam, & tollendi mundi peccata per

novas suas opiniones probabiles: quod quid ad vulgi auram, ac benevolentiam captandam cogitari gloriosius potest, aut appetibilius hominibus?

127. An non sæpè de hoc tanto facinore identidem in Domino Recentiores gloriantur? An non seriò Caramuel Dianam suam appellat (horret calamus) *Agnus Dei*, qui tollit peccata mundi, eò quòd plurimis opinionibus suis, Theologis antiquioribus ignotis, totidem leges Dei aboleverit, totidemque mundi peccata frequenter iteranda sustulerit? Nec simpliciter tantum id asserit Caramuel, & ut ait ipse, frequenter inculcat; verum & dici ab omnibus debere, nisi indocti, ac invidi sint: probat hoc ratiocinio totidem ejus verbis expressio: *Ingenium Diane, viri quidem doctissimi, veneror; ejus industria multas opiniones evasisse probabiles, quæ antea non erant, invidus sit, qui non asseret. Si jam sunt probabiles, quæ antea non erant, jam non peccant, qui eas sequuntur, licet ante peccaverint: ergo si ejusmodi peccata Diana sustulit, merito dicetur esse Agnus Dei, qui abstulit peccata mundi.* Hoc seriò Caramuelis ratiocinium. Rideres credo, Lector, si res esset ejusmodi, quæ risum ferret, & non sanguineas potiùs lacrymas postulareret. Sed de his plura dabimus altero diè ridenda pariter, & lugenda.

128. Ajunt verò Terillus, & reliqui communiter Recentiores, se suo illo dogmate reflexo, idest, benignâ suâ sententiâ, nullas omnino laxas, aut perniciosas opiniones probare, nec ullam facere opinandi licentiam, quæ moribus possit nocere: quia nimirum ipsi non docent, licitum esse ad praxim deducere, quaslibet opiniones, etiam probabiles; sed tantummodò illas, quæ certò, ac practicè probabiles sunt, idest, quæ citra dubium gravi fundamento nitantur.

129. Scimus, & fatemur, Recentiores passim hæc verbis profite-

Caram. in
Proem. ad
Theolog.
Fundam.
epistol. ad
Dianam
ipsum.

ri, ac testari. Sed enim, cum videamus, hanc suam probabilitatem, quam pulchris, & peroptimis vocibus explicant, convenire reverà (ipsis etiam parentibus) pluribus opinionibus à Summis Pontificibus postea damnatis, tanquam laxis, & perniciosis; cumque per illam velint, atque contendunt, excipiendos ab omni lege quoscunque casus dubios, & qui verbis perspicuis, legibus ipsis non exprimantur: meritò nos contendimus, & propugnamus, hanc Recentiorum probabilitatem (quidquid ipsi voce reponant) esse, re ipsa regulam illam, per quam Summus Pontifex dolet, *quod summa illa luxuriantium ingeniorum licentia in dies magis excrevit; per quam irrepperit modus opinandi alienus omninò à simplicitate Evangelica, Sanctorumque PP. doctrina; quam denique, si pro recta regula fideles in praxi sequantur, ingens eruptura sit Christiana vita corruptela.*

130. Certè non esse illam, quam Magister Angelicus cõsignat nobis, immò, quam Deus ipse in Scriptura sua nobis præfigit, sed eidem prorsus contrariam, facilè tibi constabit, si utranque inter se conferas. At regula consignata à Deo, & ex ipso, ab Angelico Magistro tradita, nò potest esse aliena à simplicitate Evangelica. Vide igitur quid concludas de regula Probabilistarum. Sed de his, adhuc plura in decursu.

131. Hæc verò modò dicere coacti sumus, ut constet, quàm sit nulla, evidēs illa Terilli præsumptio, *si voluisset, id expressisset*; quamque immeritò velit, ut tribuatur legislatoribus, *si sua imperia violari videant, eò quòd sufficienter non explicarint voluntatem suam.* Quod certè constat P. Terillum neque satis consideratè, neque consequenter dixisse; sed manifestè potiùs sibi contradicendo. Utrique juxta ipsum nulla voluntas legislatoris sufficienter non explicata, habet rationem legis, aut imperii, nec aliquam imponit obligatio-

nem subditis: immò *manifestissima* præsumptio est, ipsum legislatorem noluisse voluntatem suam extendere ad ullum casum dubium, aut sufficienter lege non expressum, *nam si voluisset, id expressisset.* Quomodò ergo subditi legislatoris culpà violare possunt ejus imperium, quod nullum est reipsa, Terillo iudice, & ipsi nullum esse evidenter præsumunt? Hic planè, ut sæpè aliàs, Terillus sui ipsius oblitus est.

§. III.

Ad argumentum alterum.

132. **J**am ad argumentum secundum, quod à priori Terillus appellat, respondemus, per illas duas opiniones oppositas utrinque militantes minimè fieri, ne aliqua ex duabus illis legibus sufficienter sit promulgata; quia promulgatio simpliciter talis, de qua loquimur in præfenti, non pender ab hujusmodi opinionibus, sed illas omninò præcedit, ut constat ex superiùs dictis. Solùm igitur sequitur, in ea hypothesi nobis non constare, sed dubium absolute esse, quænam ex illis legibus determinatè existat in Deo: an nimirum voluntas, qua permittit, aut approbat, an potiùs voluntas opposita, qua reprobat, aut prohibet actionem illam; quarum altera reipsa non existit; nò quia detur opinio, ipsius existentiam negans, sed quia nunquam à Deo concepta fuit; ideòque pariter non exstitura, etiamsi nulla esset talis opinio. In dubio autem hujusmodi quid nobis sit faciendum, constat etiam ex dictis, & constabit ulteriùs ex dicendis.

133. Sed placet hic subungere in idipsum verba P. Vazquez egregia, qui scilicet, cum statuisset certam, & communem doctrinam de publica, ac solemni promulgatione, quæ ipsius legis substantiam constituit, præ notitia particulari, quæ minimè constituit, sed supponit jam con-

constitutam, & solum aufert (inquit) legis ignorantiam ab intellectu subditorum, hoc ex doctrina illa corollarium deducit.

Valq. in r.
2. d. 156. c.
2. n. 8.

Hinc autem sequitur manifestè, decipi eos, qui putant, cum, qui dubitat, an lex aliqua lata fuerit, & promulgata in curia, ea lege non teneri: eò quòd ipsi non satis promulgata censeantur. Falluntur igitur primùm in doctrina ipsa, siquidem in dubiis tutior est pars eligenda, & hac regula in hoc casu vim habet, iuxta notata à nobis d. 65. c. 3. deinde in ratione decepti sunt, eò quòd, ut ex dictis constat, aliud est promulgatio, aliud autem est notitia legis; & quamvis is, qui dubitat de lege, non haberet notitiam sufficientem legis, ut ea teneretur, tamen non posset dici carere promulgatione legis, si reverà in curia promulgata fuisset, sed notitia sufficienti illius: verum, ut diximus, ea dubitatio satis est, ut ratione ejus tutiorem partem sequi debeat, sicut loco citato ostendimus. Hæc Vazquez; quibus magnam Terilli, Recentiorumque deceptionem, & occasionem ejus sapienter detegit, confusionem videlicet, & æquivocationem terminorum promulgationis latæ, & strictæ, quæ magnopere differunt inter se, & accuratè sunt distinguendæ.

S. IV.

Breviuscula synopsis Controversiæ.

134. **A**Rcanum, ac mirabile mysterium subtilis structuræ Probabilissimi, quod Reflexistæ tantopere commendant, clarè, ni fallimur, revelatum jam est. Immo per totam hanc controversiam traditæ doctrinæ soliditas, & principiorum firmitas, quibus innitimur, procul à nobis abigit omnem deceptionis timorem. Non enim intellectui, quam-

vis in hac mortalitatis ærumna undique tenebris circumfuso, ubilibet trepidare licebit.

Nempe totius fabricæ Reflexistarum basim, & unicum fundamentum, sine quo recens Probabilismus nulla ratione possit consistere, esse principium à Terillo adinventum, de insufficienti legis promulgatione, rationibus perspicuis, atque patentibus per totum articulum primum, clarissimè demonstratum est. Hujus verò principii falsitatem in sensu, quem intendunt, aut intendere debent Recentiores ad propugnandam sententiam suam, multiplici argumento, tum ab auctoritate, tum à ratione, per reliquos articulos adeò clarè convicimus, ut opposita veritas non tantum evidenter patuerit, sed etiam magnam possit admirationem facere, quòd aliquando fuerit in quæstionem deducta.

Cum igitur altera via, qua incedunt pauci alii Recentiores, nempe directi Probabilistæ, præclusa, quoque maneat per totam præcedentem controversiam, nihil omnino poterit nobis obstare, quominus fundamentum sententiæ nostræ potissimum, & capitale, quod insinuavimus controversia quarta, urgere jam expedite possimus. Si tamen prius hic de potissimo, unico, & capitali principio Recentiorum, cui totam adstruunt Ethicæ Christianæ molem, cum Bernardo doleamus, & exclamemus, *Quàm indignè tali fundamento talis structura committitur!* Et quis precor auderet Probabilismo fidere, si ipsius structuram probè agnosceret? Paucos opinor patronos haberet, præsertim ex Auctoribus præcipui nominis, qui ipsi planè incognito incautè suffragati sunt, si ad controversiam istam tractandam, iterum nunc in mundum redirent.

Bern. ser.
82. in cant.